



فصلنامه خانواده‌درمانی کاربردی

پیش‌بینی تکانشگری در نوجوانان بر اساس صفات شخصیت و مهارت‌های حل مسئله اجتماعی

کارشناسی ارشد گروه روانشناسی، واحد شهر قدس، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
استادیار گروه روانشناسی، واحد شهر قدس، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
استادیار گروه روانشناسی، واحد ملارد، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

فاطمه سلگی ^{id}
طهمورث آقاجانی* ^{id}
نصرت‌الله انصاری نژاد ^{id}

دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۱۳ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۴/۲۵ ایمیل نویسنده مسئول: T.aghajani2014@gmail.com

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر تعیین پیش‌بینی تکانشگری در نوجوانان بر اساس صفات شخصیت و مهارت‌های حل مسئله اجتماعی بود. روش پژوهش: این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی و جامعه آماری پژوهش را دانش‌آموزان دختر متوسطه اول و دوم مدارس منطقه ۱۰ شهر تهران در سال ۱۳۹۸ به تعداد ۶۰۰ نفر تشکیل دادند. حجم نمونه با استفاده از روش کوکران به مقدار ۱۵۵ نفر به دست آمد. ابزار مورد استفاده در این پژوهش پرسشنامه تکانشگری بارات (۱۹۵۹)، ویژگی‌های شخصیتی نئو کاستا و مک کری (۱۹۹۲) و مهارت‌های حل مسئله اجتماعی دزوریلا و همکاران (۲۰۰۲) بود. تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده از اجرای پرسشنامه‌ها در دو بخش توصیفی و استنباطی ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون چندگانه انجام شد. یافته‌ها: نتایج نشان داد مؤلفه‌های حل مسئله اجتماعی در مجموع ۳۴/۳ درصد از واریانس تکانشگری را در نوجوانان تبیین نموده است؛ همچنین از بین مؤلفه‌های حل مسئله اجتماعی، جهت‌گیری مثبت نسبت به مسئله به صورت منفی و جهت‌گیری منفی و سبک تکانشی/بی‌دقتی آن به صورت مثبت و معنادار تکانشگری در نوجوانان را پیش‌بینی می‌کند. همچنین با ورود صفات شخصیت در معادله پیش‌بینی و با کنترل اثر مؤلفه‌های حل مسئله اجتماعی، مقدار واریانس تبیین شده تکانشگری ۵/۸ درصد افزایش یافته است. نتیجه‌گیری: یافته‌های این پژوهش مشخص کرد که از بین صفات شخصیت، روان رنجورخویی به صورت مثبت و برون‌گرایی و توافق‌پذیری به صورت منفی و معنادار تکانشگری را در نوجوانان پیش‌بینی می‌کند.

کلیدواژه‌ها: تکانشگری، صفات شخصیت، مهارت‌های حل مسئله اجتماعی

فصلنامه علمی پژوهشی خانواده‌درمانی کاربردی

شاپا (الکترونیکی) ۲۴۳۰-۲۷۱۷
<http://Aftj.ir>

دوره ۲ | شماره ۲ | پیاپی ۳۴۰-۳۲۴
تأیستان ۱۴۰۰

نوع مقاله: پژوهشی

به این مقاله به شکل زیر استناد کنید:
درون متن:
(سلگی، آقاجانی، انصاری نژاد، ۱۴۰۰)

در فهرست منابع:

سلگی، فاطمه، آقاجانی، طهمورث، و انصاری نژاد، نصرالله. (۱۴۰۰). پیش‌بینی تکانشگری در نوجوانان بر اساس صفات شخصیت و مهارت‌های حل مسئله اجتماعی. فصلنامه خانواده‌درمانی کاربردی، ۲(۲) پیاپی ۶: ۳۴۰-۳۲۴.

مقدمه

نوجوانی یکی از مراحل مهم و برجسته رشد و تکامل اجتماعی و روانی فرد به شمار می‌رود. آسیب‌پذیری‌های جدایی‌ناپذیری در این دوره تحولی وجود دارد که ممکن است به مشکلات رفتاری همچون بزهکاری، تکانشگری یا اختلال‌های روانی منتهی شود (لاک وود، تاون سند، دیلی و سایال، ۲۰۲۰). تکانشگری هسته‌ی اصلی بسیاری از آسیب‌های اجتماعی مانند سوءمصرف مواد، قماربازی بیمارگونه، اختلال‌های شخصیت و دست زدن به اقدامات پرخطر جویانه است. فرایند تصمیم‌گیری یا انتخاب از میان گزینه‌ها، پس از تحلیل آن‌ها، یکی از عالی‌ترین پردازش‌های شناختی به شمار می‌آید. گونه‌ای از این فرایند که تصمیم‌گیری مخاطره‌آمیز نامیده شده است. در شرایطی پردازش می‌شود که شخص با گزینه‌هایی روبرو می‌شود که انتخاب آن‌ها باری از سود یا زیان‌هایی در حال یا آینده را به دنبال دارد و در عین حال میزان این سود یا زیان با درجاتی از احتمال یا عدم قطعیت همراه است (کید و لوکستون، ۲۰۲۱). پژوهش‌های انجام شده پیرامون تکانشگری و عملکرد شناختی، گویای این است که پیامدهای تکانشگری همواره منفی است. آنچه بسیار مهم است ارتباط میان تکانشگری با شماری از آسیب‌های روانی در اجتماع است که از جمله آن‌ها خشونت، رفتارهای ضداجتماعی، بزه و جنایت و بسیاری از موارد دیگر است. همچنین بررسی‌ها نشان داده است که تکانشگری یکی از مهم‌ترین عوامل خطر شخصیتی گرایش به مصرف مواد مخدر به شمار می‌رود (ماچیدا و جانسون، ۲۰۱۹). تکانشگری به معنای عمل نمودن با کمترین تفکر نسبت به رفتارهای آینده یا عمل کردن بر پایه‌ی افکاری که مهم‌ترین گزینه‌ی فرد یا دیگران نیست در نظر گرفته می‌شود (کالتنر، لافتمن و ونبرگ، ۲۰۱۹).

تصمیم‌گیری مخاطره‌آمیز اهمیت بالایی در زندگی فردی و اجتماعی فرد دارد و اختلال در این نوع تصمیم‌گیری هسته‌ی اصلی پدیده و رفتارهای تکانشی را تشکیل می‌دهد. رفتارهای تکانشی که در برخی از رویکردها، رفتارهای مخاطره‌آمیز خوانده می‌شود. به عملکردهایی گفته می‌شود که اگر چه تا اندازه‌ای با آسیب یا زیان‌های احتمالی همراه‌اند اما امکان دستیابی به گونه‌ای پاداش را نیز فراهم می‌کنند. این رفتارها باید دارای ۳ عامل زیر باشند: برگزیدن یک گزینه از میان دو یا چند گزینه‌ی احتمالی، همراهی یکی از گزینه‌ها با پیامدهای ناگوار، روشن نبودن احتمال پیامد ناگوار در زمان رخداد رفتار (یونسی، ۱۴۰۰). یافته‌های مطالعه لازوراس، یسپیلانتی، پاول و اورتن (۲۰۱۹) نشان داد بین تنظیم هیجانی و رفتارهای تکانشگری ارتباط وجود دارد. همچنین تحقیقات قبلی (سیندرمن، الهی و مونتاج، ۲۰۲۰؛ بولو و کایتون، ۲۰۲۰) نشان داده‌اند که ویژگی‌های شخصیتی با رفتارهای تحریک‌پذیر ارتباط دارند (شاه جهان و کورشی، ۲۰۱۹).

امروزه نظریه پنج عاملی شخصیت رویکرد روشن‌تری به رابطه ابعاد شخصیت با تکانشگری بخشیده است؛ به صورت کلی، شخصیت عبارت است از الگوهای ویژه فکری، احساسی و رفتاری که هر فرد را از افراد دیگر متمایز می‌سازد (احمدی و داوری، ۱۳۹۸). یکی از مهم‌ترین دسته بندی‌های مربوط به شخصیت، مدل پنج عاملی شخصیت است که در امتداد پنج بعد یا پنج عامل اصلی شامل روان رنجور خویی، برونگرایی، باز بودن، توافق‌گرایی و وجدانی بودن است. روان‌رنجور خویی با تمایل برای تجربه اضطراب، تنش، خودخوری، خصومت،

1. Risky desecion making

کم‌رویی، تفکر غیرمنطقی، افسردگی و عزت‌نفس پایین مشخص می‌شود. باز بودن عبارت است از تمایل به کنجکاوی، هنرنمایی، خردورزی و باوجدان بودن با روشنگری و نوآوری مشخص می‌شود. افراد با ویژگی توافق‌گرایی دارای ویژگی‌های تمایل به گذشت، مهربانی، سخاوتمندی، اعتماد ورزی همدلی، فرمان‌برداری، فداکاری و وفاداری اطلاق می‌شود (تیسو، لاپسا، ویرگا و روسو، ۲۰۲۰). مدل پنج‌عاملی شخصیت می‌تواند توضیحی برای ویژگی‌های متفاوت شخصیت بدون داشتن همپوشانی زیاد باشد. تحقیقات تجربی ثبات پنج ویژگی شخصیتی را در مصاحبه‌ها، توصیف از خود و مشاهدات نشان داده است (هاوی و ساماها، ۲۰۱۹).

در سال‌های اخیر شواهد روز افزونی از این عقیده که صفات شخصیت تحت تأثیر عوامل ارثی زیستی قرار دارند، حمایت می‌کنند. نتایج این مطالعات، مؤلفه ژنتیکی را در ساختار شخصیت مهم می‌داند. ریموند کتل از روش تحلیل عاملی استفاده کرد و هدفش از این کار پیش‌بینی رفتار بود. کتل نتیجه تحلیل عاملی که معرفی‌کننده صفات بودند را عناصر ذهنی شخصیت توصیف می‌کند. او صفات را به صورت گرایش‌های واکنش نسبتاً دائمی که واحدهای ساختاری-بنیادی شخصیت هستند، تعریف کرده است. وی تیپ یا فرا عامل خاصی را مطرح نکرد. یک شیوه طبقه‌بندی دیگر کتل، تقسیم‌بندی صفات به سرشتی و محیطی بودن است. این تقسیم‌بندی بر اساس خواستگاه صفات صورت می‌گیرد و می‌تواند بر سلامت روان یک فرد تأثیر بگذارد (شولتز و شولتز، ۱۳۹۸). دی بورتولی، داکاستا، گولارت و کامپارا (۲۰۱۹) در پژوهشی دریافتند که مؤلفه‌های مدل پنج‌عامل بزرگ به‌جز مؤلفه روان‌نژندی رابطه منفی معناداری با تکانشگری دارند. همچنین طبق این تحقیق آنچه سبب می‌شود که مؤلفه‌های مدل پنج‌عاملی روی تکانشگری تأثیر بگذارد، متغیر خودکنترلی است. اثرات غیرمستقیم سه مؤلفه گشودگی، باوجدان بودن و روان‌نژندی روی تکانشگری به واسطه خودکنترلی به ترتیب تقریباً ۲۹٪، ۴۰٪ و ۵۶ درصد از مجموع اثر را ایفا می‌کنند.

افراد تکانشگر بدون در نظر گرفتن اثرات فعالیت خود دست به اقدام عاجل می‌زنند. این افراد در مهار پاسخ خود مشکل دارند و پاداش آنی را به پیامد تأخیری ترجیح می‌دهند. آهن، لی و نون (۲۰۲۰) عقیده دارند که افراد تکانشگر سبک پردازش اطلاعات سریعی داشته و در بازداری پاسخ با مشکل مواجه‌اند. علاوه بر این، برخی معتقدند که تکانشگری ممکن است مانعی بر سر راه یادگیری در سال‌های نخستین تحول باشد (عسگری و متینی، ۱۳۹۹)؛ بنابراین تکانشگری می‌تواند این فرایند را نیز تحت تأثیر قرار دهد. حل مسئله فرایند رفتاری شناختی آشکاری است که هم پاسخ‌های بالقوه مؤثر برای موقعیت‌های دشوار را فراهم می‌کند و هم احتمال انتخاب مؤثرترین پاسخ را از بین پاسخ‌های متعدد افزایش می‌دهد (تیموری، رضانی و یزدان پناه، ۱۳۹۸). یافته‌ها دال بر آن هستند که مهم نیست افراد در زندگی با مشکل، دردسر و گرفتاری روبرو نشوند بلکه مهم آن است که در مواجهه با این‌گونه موقعیت‌ها بتوانند به شیوه‌ای صحیح عمل کنند. بعضی از افراد حتی قادر به برطرف کردن مسائل روزمره خود نیستند و در مقابل کوچک‌ترین مسئله یا انتخاب دچار پریشانی، دستپاچگی، آشفتگی و ناراحتی می‌شوند. در مقابل این گروه، افراد دیگری نیز وجود دارند که حل مسائل و مشکلات متنوع و مواجهه با موقعیت‌های چالش‌انگیز نه تنها در درون آن‌ها آشوب به وجود نمی‌آورد بلکه آن‌ها را به این سطح از خودآگاهی می‌رساند که نقاط ضعف خود را شناخته و برطرف نمایند. حل مسئله اجتماعی، حل مسئله یا مسئله‌گشایی فرایندی است شناختی که به وسیله آن فرد می‌کوشد راه حل مناسبی

برای یک مشکل پیدا کند (خنه، ۲۰۱۹). در نظر بسیاری از اندیشمندان، حل مسئله عالی‌ترین نمونه اندیشیدن است (کونگ و مای، ۲۰۲۰). مایز (۱۹۸۳) حل مسئله را فرایند چندمرحله‌ای^۱ تعریف کرده که در آن باید رابطه میان تجارب گذشته و مسئله موجود را دریابد و با توجه به آن راه حل مناسبی را اتخاذ کند. حل مسئله فرایندی شناختی است ولی از رفتار استنباط می‌شود، نتیجه فرایند حل مسئله ارائه راه حل است و حل مسئله مستلزم دست‌کاری یا عمل کردن بر اساس دانش پیشین است (نجاتی و ملکی، ۱۳۹۱). با توجه به مطالب گفته شده هدف پژوهش حاضر پاسخ به این سؤال است:

۱. آیا بر اساس صفات شخصیت و مهارت‌های حل مسئله اجتماعی می‌توان تکانشگری در نوجوانان را پیش‌بینی نمود؟

روش

روش پژوهش توصیفی از لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها از نوع همبستگی است. جامعه‌ی آماری پژوهش حاضر را دانش آموزان دختر متوسطه اول و دوم مدارس منطقه ۱۰ شهر تهران به تعداد ۶۰۰ نفر تشکیل می‌دهند. برای تعیین حجم نمونه از روش تعیین حجم نمونه کوکران برای جامعه‌های با تعداد مشخص استفاده شد. بعد اخذ مجوزهای لازم، از طریق واحد حراست و پژوهش اداره آموزش و پرورش، ابتدا در مورد اهداف پژوهش توضیحاتی ایراد شده، سپس از دانش‌آموزان در پر کردن پرسشنامه‌ها دعوت به عمل آمد. پرسشنامه به‌طور گروهی میان افراد اجرا شد. قبل تکمیل پرسشنامه ابتدا در مورد نحوه پاسخ‌گویی، اهمیت صداقت آزمودنی‌ها در پاسخ به سؤالات، محرمانه ماندن اطلاعات و دیگر مسائل مربوطه سخنانی گفته شد. از آزمودنی‌ها خواسته شد که در صورت ابهام در مورد هر آیتمی می‌توانند از محقق سؤال کنند. محدودیت زمانی برای پر کردن پرسشنامه‌ها در نظر گرفته نشده بود اما به‌طور میانگین زمان صرف شده برای پر کردن پرسشنامه‌ها حدود ۴۵ دقیقه بوده است.

ابزار پژوهش

۱. **مقیاس تکانشگری بارات.** این مقیاس توسط بارات (۱۹۵۹)، ساخته شد. بارات در نسخه یازدهم پرسشنامه BIS-11 تکانشگری را بر پایه سه محور ذیل توضیح می‌دهد: ۱- خود حرکتی^۲ به مفهوم عمل کردن بدون فکر، ۲- برنامه‌ریزی با دقت^۳ و یا توجه به جزئیات و ۳- ثبات سازگاری^۴ به معنی توانایی آینده‌نگری فرد. این مقیاس سه عامل تکانشگری شناختی^۵، تکانشگری حرکتی^۶ و بی‌برنامه‌گی^۷ را ارزیابی می‌کند. این مقیاس ۳۰ سؤال دارد. گزینه‌ها با مقیاس چهار درجه‌ای لیکرت نمره‌گذاری می‌شوند به ندرت/ هرگز (امتیاز ۱) و تقریباً / همیشه (امتیاز ۴). این مقیاس ده سؤال منفی دارد که به صورت معکوس نمره

1. multiple steps
2. ideomotor
3. careful planning
4. coping stability
5. cognitive impulsivity
6. motor impulsivity
7. nonplanning

گذاری می‌شوند. پایایی مقیاس با استفاده از آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰,۸۳ و برای زیر مقیاس‌های حرکتی، توجهی و بی‌برنامگی به ترتیب عبارت از: ۰,۷۴، ۰,۷۴ و ۰,۷۳ است. در ایران اختیاری و همکاران (۱۳۸۷) ضریب آلفای ۰,۷۸ را برای تکانشگری توجهی، ۰,۶۳ را برای تکانشگری حرکتی و ۰,۴۷ را برای تکانشگری بی‌برنامگی و ۰,۸۳ را برای کل آزمون گزارش کردند. نتایج نشان داده است که این مقیاس با پرسشنامه‌های خودسنجی تکانشگری مانند مقیاس هیجان طلبی زاکرمن، مقیاس تکانشگری آیزنک و مقیاس بازداری و فعال‌سازی رفتاری، همبستگی خوبی دارد (استانفورد و همکاران، ۲۰۰۹). در این مطالعه پایایی کل پرسشنامه ۰/۸۰ به دست آمد.

۲. ویژگی‌های شخصیتی نئو کاستا و مک گری. این ابزار ۶۰ گویه‌ای پنج عامل اصلی شخصیت را ارزیابی می‌کند و در مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت نمره گذاری می‌شود: روان آزرده خوبی، برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، توافق و وظیفه‌شناسی. ضریب پایایی بازآزمایی در نمونه دانشجویان آمریکایی با فاصله سه ماه ۰/۸۳-۰/۷۵ بود. برای خرده مقیاس‌های روان آزرده خوبی، برون‌گرایی و گشودگی به تجربه ضریب پایایی با فاصله شش سال ۰/۶۸-۰/۸۳ و برای توافق و وظیفه‌شناسی با فاصله دو سال به ترتیب ۰/۷۹ و ۰/۶۳ گزارش شده است. این پرسشنامه در ایران به وسیله گروسی فرشی و همکاران (۱۳۸۱) برگردان و هنجاریابی شده است؛ ضریب همسانی درونی برای روان آزرده خوبی، برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، توافق و وظیفه‌شناسی به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۷۳، ۰/۵۶، ۰/۶۸ و ۰/۸۷ و ضریب همبستگی درونی آن‌ها ۰/۸۷-۰/۵۶ گزارش شده است. روایی هم‌زمان به روش همبستگی میان دو نسخه گزارش شخصی و ارزیابی مشاهده‌گر در دامنه ۰/۴۵ برای توافق تا ۰/۶۶ برای برون‌گرایی به دست آمده است.

۳. فرم کوتاه پرسشنامه تجدیدنظر شده حل مسئله اجتماعی. فرم کوتاه پرسشنامه تجدیدنظر شده حل مسئله اجتماعی (دزوریل و همکاران، ۲۰۰۲)، یک ابزار خود گزارشی از نوع لیکرت و دارای ۲۵ سؤال از نوع لیکرت "به هیچ وجه (۱) تا حدودی (۲)، متوسط (۳)، زیاد (۴) و خیلی زیاد (۵)" است. این مقیاس مبتنی بر کار قبلی مؤلفان است که پنج خرده مقیاس اصلی داشته و پنج بعد مختلف مدل حل مسئله اجتماعی دزوریل و همکاران (۲۰۰۲) را اندازه‌گیری می‌کند. پایایی آزمون مجدد برای این پرسشنامه بین ۰/۶۸ تا ۰/۹۱ و ضریب آلفای آن بین ۰/۶۹ تا ۰/۹۵ گزارش شده است (دزوریل و همکاران، ۲۰۰۰). روایی سازه این پرسشنامه نیز با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی و همبستگی با دیگر مقیاس‌های حل مسئله و سازه‌های روان‌شناختی همپوش، تأیید شده است (دزوریل و همکاران، ۲۰۰۰). در ایران مخبری، درتاج و دره کردی (۱۳۸۹)، ضریب آلفای ۰/۸۵ را برای پنج عامل سنجیده شده و ضریب پایایی بازآزمایی ۰/۸۸ را برای پرسشنامه حل مسئله اجتماعی کوتاه شده به دست آوردند. همچنین در این تحقیق بررسی ساختار عاملی بیانگر وجود پنج عامل اشاره شده در بالا است. همه تحلیل‌های روایی، SPSI را به عنوان یک مقیاس حل مسئله اجتماعی تأیید کرده است (به نقل از مخبری و همکاران، ۱۳۹۰).

روش اجرا. پس از شناسایی نمونه‌های پژوهش، در مورد شرایط شرکت در پژوهش و اصول اخلاقی نظیر رضایت آگاهانه، رازداری و محرمانه ماندن اطلاعات شخصی توضیح داده شد. تجزیه و تحلیل اطلاعات به

دست آمده از اجرای پرسشنامه‌ها از طریق نرم افزار spss20 در دو بخش توصیفی و استنباطی (همبستگی پیرسون، رگرسیون چندگانه) انجام پذیرفت.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر ۶۳ نفر (۲۶/۶ درصد) از شرکت‌کنندگان ۱۶ سال، ۱۱۸ نفر (۴۹/۸ درصد) از آنان ۱۷ و ۵۶ نفر (۲۳/۶ درصد) ۱۸ سال داشتند. گفتنی است که میانگین و انحراف استاندارد سن شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر ۱۶/۸۵ و ۰/۹۶ بود. ۷۸ نفر (۳۲/۹ درصد) از شرکت‌کنندگان در رشته ریاضی، ۶۴ نفر (۲۷ درصد) در رشته تجربی و ۹۵ نفر (۴۰/۱ درصد) در رشته علوم انسانی مشغول به تحصیل بودند. ۱۴۸ نفر (۶۲/۴ درصد) از شرکت‌کنندگان در پایه یازدهم و ۸۹ نفر (۳۷/۶ درصد) از آنان در پایه دوازدهم مشغول به تحصیل بودند. جدول ۱ میانگین، انحراف استاندارد و ضرایب آلفای کرونباخ حل مسئله اجتماعی (جهت-گیری منفی نسبت به مسئله، جهت‌گیری مثبت نسبت به مسئله، حل منطقی مسئله، سبک اجتنابی و سبک تکانشی/بی‌دقتی)، صفات شخصیت (روان رنجورخویی، برونگرایی، گشودگی، توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی) و تکانشگری را نشان می‌دهد.

جدول ۱. یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

| متغیر | میانگین | انحراف استاندارد | آلفای کرونباخ |
|---------------------------------------|---------|------------------|---------------|
| حل مسئله اجتماعی - جهت‌گیری منفی | ۱۳/۹۸ | ۴/۳۶ | ۰/۶۸۲ |
| حل مسئله اجتماعی - جهت‌گیری مثبت | ۱۷/۸۶ | ۳/۵۲ | ۰/۶۷۴ |
| حل مسئله اجتماعی - حل منطقی | ۱۷/۴۰ | ۳/۲۲ | ۰/۶۱۱ |
| حل مسئله اجتماعی - سبک اجتنابی | ۱۰/۳۷ | ۲/۹۶ | ۰/۶۴۹ |
| حل مسئله اجتماعی - سبک تکانشی/بی‌دقتی | ۱۱/۶۵ | ۲/۸۱ | ۰/۶۲۵ |
| صفات شخصیت - روان رنجورخویی | ۲۲/۶۹ | ۷/۹۳ | ۰/۷۰۲ |
| صفات شخصیت - برونگرایی | ۲۸/۴۲ | ۵/۱۹ | ۰/۷۱۴ |
| صفات شخصیت - گشودگی | ۲۷/۳۴ | ۴/۵۷ | ۰/۶۹۰ |
| صفات شخصیت - توافق‌پذیری | ۲۸/۸۲ | ۶/۳۰ | ۰/۶۵۸ |
| صفات شخصیت - وظیفه‌شناسی | ۲۶/۷۷ | ۶/۵۴ | ۰/۷۹۱ |
| تکانشگری | ۴۶/۴۴ | ۹/۴۲ | ۰/۸۶۶ |

جدول ۱ علاوه بر میانگین و انحراف استاندارد، ضریب آلفای کرونباخ متغیرهای پژوهش حاضر را نشان می‌دهد، منطبق بر نتایج جدول فوق ضرایب آلفای کرونباخ مؤلفه‌های همه متغیرها نزدیک به یا بالاتر از ۰/۷ است. این یافته نشان می‌دهد که پرسشنامه‌های به کار گرفته شده برای اندازه‌گیری متغیرهای این پژوهش از همسانی درونی کافی برخوردارند. جدول ۲ ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۲. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

| | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۵ | ۶ | ۷ | ۸ | ۹ | ۱۰ | ۱۱ |
|--|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|----|
| ۱. حل مسئله اجتماعی - جهت گیری منفی | - | | | | | | | | | | |
| ۲. حل مسئله اجتماعی - جهت گیری مثبت | -.۱۶۱* | - | | | | | | | | | |
| ۳. حل مسئله اجتماعی - حل منطقی | .۰۱۱ | -.۴۰۷** | - | | | | | | | | |
| ۴. حل مسئله اجتماعی - سبک اجتنابی | -.۴۵۸** | -.۰۶۸ | -.۰۴۴ | - | | | | | | | |
| ۵. حل مسئله اجتماعی - سبک تکانشی/بی‌دقتی | -.۵۵۱** | -.۰۴۶ | -.۰۹۲ | -.۰۴۸** | - | | | | | | |
| ۶. صفات شخصیت - روان رنجورخویی | -.۶۷۱** | -.۳۰۳** | -.۱۲۸* | -.۱۲۰** | -.۴۵۱** | - | | | | | |
| ۷. صفات شخصیت - برونگرایی | -.۱۹۵** | -.۱۶۴* | -.۱۹۵** | -.۲۱۱** | -.۱۴۷* | -.۲۴۵** | - | | | | |
| ۸. صفات شخصیت - گشودگی | -.۱۲۸* | -.۱۷۵** | -.۲۱۳** | -.۲۶۸** | -.۱۰۶ | -.۲۹۵** | -.۳۶۰** | - | | | |
| ۹. صفات شخصیت - توفیق پذیری | -.۴۹۹** | -.۱۹۱** | -.۰۹۳ | -.۳۷۴** | -.۱۹۰** | -.۵۰۷** | -.۲۸۶** | -.۳۵۵** | - | | |
| ۱۰. صفات شخصیت - وظیفه شناسی | -.۲۹۶** | -.۳۰۰** | -.۱۶۶* | -.۳۶۳** | -.۴۴۱** | -.۴۸۹** | -.۴۰۲** | -.۱۹۱** | -.۵۶۳** | - | |
| ۱۱. تکانشگری | -.۴۸۴** | -.۳۴۴** | -.۱۷۷** | -.۱۶۵** | -.۳۷۳** | -.۵۲۱** | -.۱۴۲* | -.۴۱۹** | -.۳۱۴** | -.۳۱۴** | - |

* $P < .05$ ** $P < .01$

جدول ۲ نشان می‌دهد که از این مؤلفه‌های حل مسئله اجتماعی جهت‌گیری مثبت به مسئله و حل منطقی مسئله به صورت منفی و در سطح 0.01 و مؤلفه‌های سبک تکانشی/بی‌دقتی، سبک اجتنابی و جهت‌گیری منفی به مسئله به صورت مثبت و در سطح 0.01 با تکانشگری همبسته بودند. از بین صفات شخصیت گشودگی در برابر تجربه به صورت منفی و در سطح معناداری 0.01 و صفات برونگرایی، توفیق‌پذیری و وظیفه‌شناسی به صورت منفی و در سطح 0.01 با تکانشگری همبسته بودند. همچنین روان رنجورخویی به صورت مثبت و در سطح 0.01 با متغیر تکانشگری همبسته بود.

جدول ۳. نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیری در پیش‌بینی تکانشگری در نوجوانان بر اساس مؤلفه‌های حل مسئله اجتماعی و صفات شخصیت

| متغیرهای | b | SE | β | t | سطح معناداری |
|--------------------------------|--------|-------|---------|--------|--------------|
| گام اول (حل مسئله اجتماعی) | | | | | |
| جهت‌گیری منفی | .۰۵۰۶ | .۰۱۷۱ | .۰۲۳۴ | ۲/۹۴۹ | .۰۰۰۴ |
| جهت‌گیری مثبت | -.۱۴۹۵ | .۰۱۵۵ | -.۱۱۸۹ | -۳/۱۵۱ | .۰۰۰۲ |
| حل منطقی | -.۰۲۲۳ | .۰۱۷۱ | -.۰۰۷۶ | -۱/۳۰۳ | .۱۹۴ |
| سبک اجتنابی | -.۰۳۱۷ | .۰۱۹۹ | -.۱۰۱ | -۱/۵۹۲ | .۱۱۳ |
| سبک تکانشی/بی‌دقتی | .۰۵۵۴ | .۰۲۳۰ | .۰۱۶۵ | ۲/۴۱۰ | .۰۱۷ |
| $R^2 = .۳۴۳$ و $adjR^2 = .۳۲۹$ | | | | | |
| $F(۵, ۲۳۱) = ۲۴/۱۰, P < .۰۰۱$ | | | | | |

گام دوم (صفات شخصیت)

| | | | | | |
|----------------|--------|-------|--------|--------|-------|
| روان رنجورخویی | .۰۲۵۱ | .۰۰۹۰ | .۰۲۱۳ | ۲/۷۷۲ | .۰۰۰۶ |
| برونگرایی | -.۰۲۳۴ | .۰۱۰۴ | -.۱۱۳۱ | -۲/۲۴۷ | .۰۰۲۶ |
| گشودگی | .۰۱۵۵ | .۰۱۲۵ | .۰۰۷۵ | ۱/۲۴۳ | .۰۲۱۵ |

| خانواده درمانی کاربردی | سلگی و همکاران | | | پیش بینی تکانشگری در نوجوانان بر اساس صفات شخصیت و ... | |
|------------------------|------------------------------|--------|-------|---|-------------|
| ۰/۰۲۰ | -۲/۳۳۸ | -۰/۱۶۰ | ۰/۱۰۲ | -۰/۲۳۹ | توافق پذیری |
| ۰/۱۳۱ | ۱/۵۱۷ | ۰/۱۱۰ | ۰/۱۰۸ | ۰/۱۶۳ | وظیفه شناسی |
| $\Delta R^2=۰/۰۵۸$ | $R^2=۰/۴۰۱$ و $adjR^2=۰/۳۷۴$ | | | $F(۱۰, ۲۲۵)=۱۵/۱۲, P<۰/۰۰۱$ $\Delta F=۴/۳۸, P=۰/۰۰۱$ | |

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد، مؤلفه‌های حل مسئله اجتماعی که در گام اول وارد معادله پیش‌بینی تکانشگری در نوجوانان شد، در سطح معناداری ۰/۰۱ آن را پیش‌بینی نمود ($p < ۰/۰۱$)، $F(۵) = ۲۴/۱۰$ و $R^2 = ۰/۳۴۳$ برابر با ۰/۳۴۳ است. این یافته نشان می‌دهد که مؤلفه‌های حل مسئله اجتماعی در مجموع ۳۴/۳ درصد از واریانس تکانشگری را در نوجوانان تبیین نموده است. بررسی ضرایب رگرسیون نیز نشان داد که مؤلفه جهت‌گیری منفی نسبت به حل مسئله ($\beta = ۰/۲۳۴, p < ۰/۰۱$) به صورت مثبت و در سطح معناداری ۰/۰۱ و مؤلفه سبک تکانشی/بی‌دقتی ($\beta = ۰/۱۶۵, p < ۰/۰۵$) آن به صورت مثبت و در سطح معناداری ۰/۰۵ تکانشگری را در نوجوانان پیش‌بینی می‌کند. همچنین ضریب رگرسیون بین مؤلفه جهت‌گیری مثبت حل مسئله اجتماعی و تکانشگری منفی و در سطح ۰/۰۱ معنادار بود ($p < ۰/۰۱$)، $\beta = -۰/۱۸۹$ ، بر این اساس نتیجه‌گیری شد که از بین مؤلفه‌های حل مسئله اجتماعی، جهت‌گیری مثبت نسبت به مسئله به صورت منفی و جهت‌گیری منفی و سبک تکانشی/بی‌دقتی آن به صورت مثبت و معنادار تکانشگری در نوجوانان را پیش‌بینی می‌کند.

منطبق بر نتایج جدول ۳ با ورود صفات شخصیت به معادله پیش‌بینی تکانشگری در گام دوم، ارزش R^2 به ۰/۴۰۱ رسید. این یافته بدان معناست که ورود صفات شخصیت به معادله پیش‌بینی، باعث شده تا تقریباً ۴۰ درصد از واریانس تکانشگری در نوجوانان تبیین شود. ارزش تغییرات R^2 (ΔR^2) برابر با ۰/۰۵۸ بود. این یافته بدان معناست که با ورود صفات شخصیت در معادله پیش‌بینی و با کنترل اثر مؤلفه‌های حل مسئله اجتماعی، مقدار واریانس تبیین شده تکانشگری ۵/۸ درصد افزایش یافته است که به لحاظ آماری در سطح ۰/۰۱ معنادار است ($\Delta F = ۴/۳۸, P < ۰/۰۱$). بررسی ضرایب رگرسیون نیز نشان داد که از بین صفات شخصیت، روان‌رنجورخویی ($\beta = ۰/۲۱۳, p < ۰/۰۱$) به صورت مثبت و در سطح معناداری ۰/۰۱ و صفات برون‌گرایی ($\beta = -۰/۱۳۱, p < ۰/۰۵$) و توافق‌پذیری ($\beta = ۰/۱۶۰, p < ۰/۰۵$) به صورت منفی و در سطح معناداری ۰/۰۵ تکانشگری را در نوجوانان پیش‌بینی می‌کند. بدین ترتیب چنین نتیجه‌گیری شد که از بین صفات شخصیت، روان‌رنجورخویی به صورت مثبت و برون‌گرایی و توافق‌پذیری به صورت منفی و معنادار تکانشگری را در نوجوانان پیش‌بینی می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی تکانشگری در نوجوانان بر اساس صفات شخصیت و مهارت‌های حل مسئله اجتماعی انجام شد. نتایج نشان داد که با ورود صفات شخصیت در معادله پیش‌بینی و با کنترل اثر مؤلفه‌های

حل مسئله اجتماعی، مقدار واریانس تبیین شده تکانشگری ۵/۸ درصد افزایش یافته است که به لحاظ آماری در سطح ۰/۰۱ معنادار است. بدین ترتیب چنین نتیجه‌گیری شد که از بین صفات شخصیت، روان رنجورخویی به صورت مثبت و برونگرایی و توافق‌پذیری به صورت منفی و معنادار تکانشگری را در نوجوانان پیش‌بینی می‌کند. نتایج این بخش تحقیق می‌تواند همسو با پژوهش‌های برنا، حمید و حیاتی (۱۳۹۵)؛ رضوان فرد و همکاران (۱۳۸۹)؛ بیرامی و همکاران (۱۳۹۰)؛ عظیمی، حسونندی، ولی زاده و حمید (۱۳۹۰)؛ حکمی و همکاران (۱۳۹۰)؛ لازوراس و همکاران (۲۰۱۹)؛ سیندرمن و همکاران (۲۰۲۰)؛ بولو و کایتون (۲۰۲۰) است. ارتباط تکانشگری و شخصیت همیشه در ادبیات پژوهشی مطرح بوده، به طوری که تکانشگری را به عنوان یک خصیصه شخصیتی در نظر گرفته‌اند. شاید اولین تلاش برای تبیین سازه تکانشگری در نظریه‌ها و رویکردهای شخصیت مربوط به آیزنگ و آیزنگ باشد. آن‌ها تکانشگری را در چهارچوب مدل سه عاملی شخصیت خویش (نورزگرایی، برون‌گرایی و سایکوتیسم) مورد بحث قرار دادند. آیزنگ و آیزنگ تکانشگری را به عنوان خرده‌مقیاس صفت مرتبه‌ی دوم برون‌گرایی در نظر گرفتند اما سپس در تجدید نظری که در سال ۱۹۷۵ در مدل خویش انجام دادند، برون‌گرایی را به‌عنوان سازه‌ای در نظر گرفتند که سرزندگی و مردم‌آمیزی مشخصه بارز آن بود و تکانشگری را در برنمی‌گرفت. هرچند بعدها در مدل سه عاملی شخصیت، تکانشگری به ۴ بعد ویژه تقسیم شد و هرکدام از این ابعاد به گونه متفاوتی با برون‌گرایی ارتباط داشت.

همچنین نتایج نشان داد که مؤلفه‌های حل مسئله اجتماعی در مجموع ۳۴/۳ درصد از واریانس تکانشگری را در نوجوانان تبیین نموده است. همچنین نتیجه‌گیری شد که از بین مؤلفه‌های حل مسئله اجتماعی، جهت‌گیری مثبت نسبت به مسئله به صورت منفی و جهت‌گیری منفی و سبک تکانشی/بی‌دقتی آن به صورت مثبت و معنادار تکانشگری در نوجوانان را پیش‌بینی می‌کند. نتایج این بخش تحقیق می‌تواند همسو با پژوهش‌های کونگ و مای (۲۰۲۰)، خنه (۲۰۱۹)، نجاتی و ملکی (۱۳۹۱)، تیموری و همکاران (۱۳۹۸) باشد که در آن‌ها بین تکانشگری و رفتارهای حل مسئله یا مقابله‌ای و نیز فرایندهای تصمیم‌گیری ارتباط وجود دارد. رفتارهای تکانشی جزء مهمی از رفتارهای روزانه ما هستند. این رفتارها که به آن‌ها، رفتارهای مخاطره‌آمیز یا مخاطره‌جویانه هم گفته می‌شود، طیف وسیعی از اعمالی را شامل می‌شود که روی آن‌ها تأمل کمتری صورت گرفته، به صورت نابالغ بروز می‌یابند، از خطرپذیری بالایی برخوردارند و در بسیاری از موارد در نهایت با وجود پاداش‌های آنی، عواقب نامناسبی را به همراه دارند. به عبارتی منظور از تکانشگری، "عمل بدون تفکر" و "عمل بدون ارزیابی پیامدها" است. طبیعی است فردی که دارای چنین ویژگی‌هایی باشد نتواند در چالش‌ها موفق بوده و رفتار حل مسئله مناسب و سازگارانه‌ای داشته باشد. فرایند تصمیم‌گیری یا برگزیدن یک گزینه از میان چندین گزینه، جهت مدیریت شرایط ایجاد شده، یکی از عالی‌ترین پردازش‌های شناختی به شمار می‌رود که ذهن انسان تکانشگر مانع از تمرکز مناسب روی اجزای موقعیت چالش‌زا می‌شود. ارتباط تکانشگری و حل مسئله، به‌ویژه حل مسئله اجتماعی تا بدانجا است که نام یکی از کیفیت‌های حل مسئله اجتماعی پنج‌گانه را حل مسئله تکانشی/بی‌دقت نام نهاده‌اند. تکانشگری، گونه‌ای ویژه از فرایند حل مسئله است که به عنوان تصمیم‌گیری مخاطره‌آمیز شناخته می‌شود. این تصمیم‌گیری

در شرایطی پردازش می‌شود که شخص با گزینه‌هایی روبرو می‌گردد که انتخاب آن‌ها باری از سود و زیان را در حال یا آینده به دنبال دارد. تصمیم‌گیری مخاطره‌آمیز اهمیت بالایی در زندگی فردی و اجتماعی افراد داشته و اختلال در آن هسته اصلی پدیده تکانشگری و رفتارهای تکانشی را به دنبال دارد.

همچنین افزایش سهم پیش‌بینی متغیر تکانشگری با ورود مؤلفه‌های شخصیت و کنترل مؤلفه‌های حل مسئله اجتماعی نشان می‌دهد که صفات شخصیت نقش بسزایی در تبیین تکانشگری دارند. تکانشگری متغیری شخصیتی است که در حوزه روانشناسی شخصیت ارزش اکتشافی بالایی داشته و تبیین‌های مناسبی برای گونه خاصی از رفتارهای ناسازگارانه دارد. همچنین تکانشگری مشخصه نوع خاصی از حل مسئله است که بدون تفکر، بی‌درنگ و مبتنی بر لذت زودگذر رخ می‌دهد. فرآیند تصمیم‌گیری یا برگزیدن یک گزینه از میان چند گزینه یکی از عالی‌ترین پردازش‌های شناختی به شمار می‌رود. گونه ویژه‌ای از این فرآیند که به عنوان تصمیم‌گیری مخاطره‌آمیز شناخته می‌شود در شرایطی پردازش می‌شود که شخص با گزینه‌هایی روبرو می‌گردد که انتخاب آن‌ها باری از سود یا زیان در حال یا آینده به دنبال دارد و در عین حال میزان این سود و یا زیان با درجاتی از احتمال همراه است تصمیم‌گیری مخاطره‌آمیز اهمیت بالایی در زندگی فردی و اجتماعی افراد دارد و اختلال در این نوع تصمیم‌گیری هسته اصلی پدیده تکانشگری و رفتارهای تکانشی را تشکیل می‌دهد (دی بورتولی و همکاران، ۲۰۱۹). با توجه به این که آزمودنی‌های پژوهش نوجوانان دبیرستانی بودند و نوجوانان در مرحله هویت‌یابی هستند و آشفتگی ناشی از این دوره احتمالاً می‌تواند به نتایج این پژوهش تأثیر گذارد؛ بنابراین، در تفسیر و تعمیم نتایج پژوهش باید احتیاط کرد. همچنین جامعه این پژوهش محدود به دانش‌آموزان دختر متوسطه اول و دوم مدارس منطقه ۱۰ شهر تهران می‌شود. با توجه به نتایج پژوهش و پیش‌بینی و ارتباط تکانشگری توسط حل مسئله اجتماعی، آموزش‌های مناسب با توجه محدودیت‌هایی که دانش‌آموزان تکانشی دارند، در قبال حل مسئله و فرآیند مواجهه با چالش‌ها به این افراد داده شود. همچنین پیشنهاد می‌شود با غربال دانش‌آموزان مستعد تکانشگری، از انواع مشکلات شخصیتی برآمده از این رفتار جلوگیری شود.

موازن اخلاقی

ملاحظات اخلاقی در پژوهش با جلب رضایت آگاهانه شرکت‌کنندگان رعایت شده است؛ همچنین به افراد درباره محرمانه بودن نتایج اطمینان داده شد.

سپاسگزاری

از همه شرکت‌کنندگان در پژوهش و همه افرادی که در اجرای این پژوهش همکاری داشتند؛ تشکر و قدردانی می‌شود.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تضاد منافی بین نویسندگان وجود ندارد.

منابع

- احمدی، حشمت‌الله، و داوری، رحیم. (۱۳۹۸). مدل ساختاری ویژگی‌های شخصیتی با میانجیگری معنویت در گرایش به خودکشی و سو مصرف مواد. *فصلنامه اندیشه و رفتار در روانشناسی بالینی*، ۵۱ (۱۱): ۶۷-۷۷.
- اختیاری، حامد، رضوان فرد، مهرناز، و مکرری، آذرخش. (۱۳۸۷). تکانشگری و ابزارهای گوناگون ارزیابی آن: بازبینی دیدگاه‌ها و بررسی‌های انجام شده. *مجله روان‌پزشکی و روانشناسی بالینی ایران*، ۱۴ (۳): ۲۴۷-۲۵۷.
- برنا، محمدرضا، حمید، نجمه، و حیاتی، داود (۱۳۹۵). نقش پیش‌بینی‌کنندگی ویژگی‌های شخصیت، راهبردهای شناختی تنظیم هیجان، سبک‌های دلبستگی و سیستم‌های مغزی-رفتاری در آمادگی فعال و غیرفعال به اعتیاد و تکانشگری. *فصلنامه علمی-پژوهشی اعتیاد پژوهی*، ۱۰ (۳۷): ۱۷۴-۱۵۱.
- بیرامی، منصور، هاشمی نصرت‌آباد، تورج، علیزاده گورادل، جعفر، و علیزاده، حکیمه. (۱۳۹۱). پیش‌بینی توان حل مسئله اجتماعی بر اساس سبک‌های شناختی در جمعیت دانشجویی. *دوفصلنامه علمی-پژوهشی شناخت اجتماعی*، ۱۱ (۱): ۷۷-۸۴.
- تیاموری، سعید، رضانی، فاطمه، و یزدان پناه، فرشته. (۱۳۹۸). رابطه سیستم‌های مغزی رفتاری و تکانشگری با رفتارهای جنسی پرخطر. *نشریه رویش روان‌شناسی*، ۸ (۱۰): ۴۷-۵۴.
- حکمی، محمد، شمس اسفندآباد، علی، و شامحمدی، فاروق. (۱۳۹۰). مقایسه صفات شخصیت، تکانشگری و جهت‌گیری مذهبی در میان افراد عادی و زندانیان. *فصلنامه پژوهش اجتماعی*، ۴ (۴): ۱۱۲-۱۰۵.
- شولتز، دوان پی، و شولتز، سیدنی آلن. (۱۳۹۸). *نظریه‌های شخصیت*. ترجمه یحیی سید محمدی. تهران: انتشارات ویرایش (انتشار اثر به زبان اصلی، ۲۰۱۱).
- عسگری، محمد، و متینی، اعظم. (۱۳۹۹). تأثیر آموزش تنظیم هیجان به روش گراس بر تکانشگری دانشجویان سیگاری. *فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۴۲ (۱۲): ۲۳۰-۲۰۵.
- عظیمی، نگین، حسونندی، صبا، ولی زاده، مهدی، و حمید، نجمه. (۱۳۹۰). رابطه عوامل مدل پنج‌عاملی شخصیت و تکانشگری کلی، حرکتی، شناختی و بی‌برنامگی. *اولین همایش ملی علوم شناختی در تعلیم و تربیت*.
- گروسی فرشی، میرتقی، قاضی طباطبایی، محمود، و مهریار، امیرهوشنگ. (۱۳۹۸). کاربرد آزمون جدید شخصیتی نئو و بررسی تحلیلی ویژگی‌ها و ساختار عاملی آن در بین دانشجویان دانشگاه‌های ایران. *مجله دانشگاه الزهراء*، ۳۹ (۵): ۱۷-۳.
- مخبری، عادل، درتاج، فریبا، و دره کردی، علی. (۱۳۹۰). بررسی شاخص‌های روان‌سنجی و هنجاریابی پرسشنامه توانایی حل مسئله اجتماعی. *مجله انداز‌گیری تربیتی*، ۱ (۴): ۷۲-۵۵.
- نجاتی، وحید، و ملکی، قیصر. (۱۳۹۱). رابطه بین تکانشگری و تأمل‌گرایی با عملکرد حل مسئله. *مجله تحقیقات علوم پزشکی زاهدان*، ۱۴ (۱): ۶۳-۷۶.
- یونسی، حمیده. (۱۴۰۰). نقش ابعاد کارکرد خانواده در پیش‌بینی‌کنندگی رفتارهای پرخطر جنسی و تکانشگری دانش‌آموزان دختر مقطع دبیرستان شهر علی‌آباد کتول. *فصلنامه مطالعات و تحقیقات در علوم رفتاری*، ۸ (۱): ۶۲-۴۹.

References

- Ahn, J., Lee, S. L., & Kwon, J. (2020). Impulsive buying in hospitality and tourism journals. *Annals of Tourism Research*, 82, 102764.
- Buelow, M. T., & Cayton, C. (2020). Relationships between the big five personality characteristics and performance on behavioral decision making tasks. *Personality and Individual Differences*, 160, 109931.
- Cong, K. N., & My, L. N. T. (2020). Development and psychometric properties of a social problem solving test for adolescents. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 38(1), 76-95.
- De Bortoli, D., da Costa Jr, N., Goulart, M., & Campara, J. (2019). Personality traits and investor profile analysis: A behavioral finance study. *PloS one*, 14(3), e0214062.
- Hawi, N., & Samaha, M. (2019). Identifying commonalities and differences in personality characteristics of Internet and social media addiction profiles: traits, self-esteem, and self-construal. *Behaviour & Information Technology*, 38(2), 110-119.
- Kaltenegger, H. C., Låftman, S. B., & Wennberg, P. (2019). Impulsivity, risk gambling, and heavy episodic drinking among adolescents: A moderator analysis of psychological health. *Addictive behaviors reports*, 10, 100211.
- Khanh, N. C. (2019). Development of the teacher rating scale of interpersonal problem solving in adolescents. *Current Psychology*, 1-10.
- Kidd, C., & Loxton, N. J. (2021). A narrative review of reward sensitivity, rash impulsivity, and food addiction in adolescents. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry*, 110265.
- Lazarus, L., Ypsilanti, A., Powell, P., & Overton, P. (2019). The roles of impulsivity, self-regulation, and emotion regulation in the experience of self-disgust. *Motivation and Emotion*, 43(1), 145-158.
- Lockwood, J., Townsend, E., Daley, D., & Sayal, K. (2020). Impulsivity as a predictor of self-harm onset and maintenance in young adolescents: a longitudinal prospective study. *Journal of affective disorders*, 274, 583-592.
- Machida, K., & Johnson, K. A. (2019). Integration and segregation of the brain relate to stability of performance in children and adolescents with varied levels of inattention and impulsivity. *Brain connectivity*, 9(9), 711-729.
- Shahjehan, A., & Qureshi, J. A. (2019). Personality and impulsive buying behaviors. A necessary condition analysis. *Economic research-Ekonomika istraživanja*, 32(1), 1060-1072.
- Sindermann, C., Elhai, J. D., & Montag, C. (2020). Predicting tendencies towards the disordered use of Facebook's social media platforms: On the role of personality, impulsivity, and social anxiety. *Psychiatry Research*, 285, 112793.
- Tisu, L., Lupşa, D., Vîrgă, D., & Rusu, A. (2020). Personality characteristics, job performance and mental health: the mediating role of work engagement. *Personality and Individual Differences*, 153, 109644.

پرسشنامه تکانشگری بارات

| ردیف | عبارت | تکرار | گروه | آلبر | میش |
|------|---|-------|------|------|-----|
| ۱ | کارهای خودم را با دقت برنامه ریزی می کنم. | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ |
| ۲ | من کارها را بدون فکر کردن انجام می دهم | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ |
| ۳ | من سریع تصمیم می گیرم. | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ |

| | | | | | |
|---|---|---|---|----|---|
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۴ | آدم بیخیالی هستم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۵ | من بی توجه هستم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۶ | افکار چالش برانگیزی دارم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۷ | مسافرت‌ها خودم را از قبل برنامه ریزی می‌کنم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۸ | فردی خویشتن دار هستم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۹ | به راحتی می‌توانم روی چیزی تمرکز کنم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۱۰ | به طور منظم پس انداز می‌کنم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۱۱ | در طول تماشای نمایش یا سخنرانی‌ها، دائمی وول می‌خورم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۱۲ | متفکری دقیق هستم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۱۳ | امنیت شغلی برایم اهمیت دارد. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۱۴ | بدون فکر کردن حرف می‌زنم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۱۵ | دوست دارم در مورد مسائل پیچیده فکر کنم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۱۶ | دائمی شغل خودم را تغییر می‌دهم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۱۷ | تکانشی و نسنجیده رفتار می‌کنم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۱۸ | موقع حل مسائل ذهنی، زود خسته می‌شوم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۱۹ | بدون تأمل عمل می‌کنم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۲۰ | همیشه با تفکر عمل می‌کنم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۲۱ | محل زندگی‌م را عوض می‌کنم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۲۲ | بر اساس هوس آنی خرید می‌کنم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۲۳ | در آن واحد، فقط به یک مسئله می‌توانم فکر کنم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۲۴ | تفریحات خودم را همواره تغییر می‌دهم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۲۵ | بیش از درآمدی که دارم، خرج می‌کنم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۲۶ | هنگام فکر کردن، افکار مزاحم دارم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۲۷ | بیشتر به زمان حال علاقه دارم، تا زمان آینده. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۲۸ | در تئاتر یا سخنرانی‌ها، آرام و قرار ندارم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۲۹ | معماها را دوست دارم. |
| ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۳۰ | آینده نگر هستم. |

پرسشنامه حل مسئله اجتماعی

| | | | | | سؤالات | |
|------------|----------|-------|------|-----------|--------|---|
| به هیچ وجه | تا حدودی | متوسط | زیاد | خیلی زیاد | | ردیف |
| ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۵ | ۱ | زمانی که با مسئله ای مواجه می‌شوم، احساس ترس می‌کنم |
| ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۵ | ۲ | به راه حل‌های مختلف فکر می‌کنم |
| ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۵ | ۳ | زمانی که تصمیم‌های مهمی می‌گیرم، عصبی و نامطمئن هستم |
| ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۵ | ۴ | زمانی که اولین تلاشم با شکست مواجه شود، از کوشش برای حل مسائل دست نمی‌کشم |
| ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۵ | ۵ | اولین فکری که به نظرم می‌رسد را اجرا می‌کنم |
| ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۵ | ۶ | به اعتقاد من هر مسئله ای قابل حل است |
| ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۵ | ۷ | وضعیت را تحلیل می‌کنم و موانع را شناسایی می‌کنم |
| ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۵ | ۸ | اگر تلاش اولم برای حل مسئله با شکست مواجه شود، مایوس می‌شوم |
| ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۵ | ۹ | تا جایی که امکان دارد تلاش برای حل مسائل را به بعد موکول می‌کنم |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|----|---|
| ۵ | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۱۰ | برای ارزیابی دقیق نتایج کارم، وقت صرف نمی کنم |
| ۵ | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۱۱ | برای اجتناب از مواجهه با مسائل، از مسیر خود منحرف می شوم |
| ۵ | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۱۲ | یک مسئله سخت مرا آشفته می سازد |
| ۵ | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۱۳ | به محض مواجهه با مسائل، دست به کار می شوم |
| ۵ | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۱۴ | اولین ایده خوبی که به ذهنم خطور می کند، فکرم را به خود مشغول می کند |
| ۵ | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۱۵ | از تفکر درباره مسائل اجتناب می کنم |
| ۵ | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۱۶ | ارزیابی می کنم که بعد از تغییر شرایط، چه روحیه ای خواهم داشت |
| ۵ | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۱۷ | حل مسائل را تا جایی به تعویق می اندازم که دیر نشود |
| ۵ | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۱۸ | بیشتر وقتم را به اجتناب از حل مسائل می گذرانم |
| ۵ | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۱۹ | زمانی را برای توجه به اظهار نظرهای موافقان یا مخالفان صرف نمی کنم |
| ۵ | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۲۰ | ارزیابی می کنم که آیا تا به حال وضعیت بهتر شده است، یا نه |
| ۵ | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۲۱ | نتایج هر انتخاب را سبک سنگین و مقایسه می کنم |
| ۵ | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۲۲ | افسرده می شوم و خشکم می زند |
| ۵ | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۲۳ | بدون تفکر با احساس درونی خود درگیر می شوم |
| ۵ | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۲۴ | برای مقایسه انتخاب ها روش منظمی را به کار می برم |
| ۵ | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۲۵ | هدف را در ذهنم نگه می دارم. |

پرسشنامه ویژگی های شخصیتی نئو

| ردیف | سوالات | کاملاً موافق | کاملاً مخالف | موافق | مخالف | نظری ندارم | کاملاً مخالف |
|------|---|--------------|--------------|-------|-------|------------|--------------|
| ۱ | من آدم نگرانی هستم | ۴ | ۱ | ۳ | ۲ | ۰ | ۰ |
| ۲ | من دوست دارم همیشه آدم های زیادی دور و برم باشند | ۴ | ۱ | ۳ | ۲ | ۰ | ۰ |
| ۳ | من دوست ندارم وقتم را با خیال بافی هدر بدهم | ۴ | ۱ | ۳ | ۲ | ۰ | ۰ |
| ۴ | من سعی می کنم با دیگران خوش رفتار و مودب باشم | ۴ | ۱ | ۳ | ۲ | ۰ | ۰ |
| ۵ | من چیزهای خودم را مرتب و پاکیزه نگه می دارم | ۴ | ۱ | ۳ | ۲ | ۰ | ۰ |
| ۶ | من اغلب خودم را کمتر از دیگران حس می کنم | ۴ | ۱ | ۳ | ۲ | ۰ | ۰ |
| ۷ | من لبخند زدن به دیگران و بیرون رفتن با آن ها را کار آسانی می دانم | ۴ | ۱ | ۳ | ۲ | ۰ | ۰ |
| ۸ | من وقتی روش درست انجام یک کار را پیدا کنم به همان می چسبم و ادامه می دهم | ۴ | ۱ | ۳ | ۲ | ۰ | ۰ |
| ۹ | من اغلب با اعضای خانواده بگو نگو دارم | ۴ | ۱ | ۳ | ۲ | ۰ | ۰ |
| ۱۰ | من به خوبی می توانم طوری برنامه ریزی کنم که کارهایم به موقع انجام شوند | ۴ | ۱ | ۳ | ۲ | ۰ | ۰ |
| ۱۱ | وقتی من زیر بار یک استرس بزرگ هستم بعضی مواقع احساس می کنم دارم از هم می پاشم | ۴ | ۱ | ۳ | ۲ | ۰ | ۰ |
| ۱۲ | من خودم را لزوماً آدم امیدواری نمی دانم | ۴ | ۱ | ۳ | ۲ | ۰ | ۰ |
| ۱۳ | نگاه کردن به نظم حاکم بر طبیعت و زیبایی هنرها برای من بسیار جالب است | ۴ | ۱ | ۳ | ۲ | ۰ | ۰ |
| ۱۴ | بعضی از مردم من را آدم خودخواهی می دانند | ۴ | ۱ | ۳ | ۲ | ۰ | ۰ |
| ۱۵ | من در کارهایم خیلی با برنامه نیستم | ۴ | ۱ | ۳ | ۲ | ۰ | ۰ |
| ۱۶ | من به ندرت احساس تنهایی و دل افسردگی می کنم | ۴ | ۱ | ۳ | ۲ | ۰ | ۰ |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|----|---|
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۱۷ | من واقعاً از صحبت کردن با دیگران لذت می‌برم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۱۸ | من معتقدم که اگر به دانشجویان اجازه بدهند که به سخنرانی‌های بحث بر انگیز و متناقض گوش دهند، آن‌ها سردرگم و گمراه می‌شوند. |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۱۹ | من بیشتر ترجیح می‌دهم که با دیگران همکاری کنم تا با آن‌ها رقابت کنم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۲۰ | من سعی می‌کنم وظایفی که بر عهده‌ام هست را با وجدان کار انجام دهم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۲۱ | حس می‌کنم اغلب اوقات دچار تنش و وحشت زدگی هستم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۲۲ | من ترجیح می‌دهم در جایی باشم که فعالیت وجود داشته باشد |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۲۳ | خواندن یک شعر تأثیر ناچیزی بر من دارد یا این‌که اصلاً تأثیری ندارد |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۲۴ | معمولاً من در مورد مقاصد دیگران بدگمان و عیبجو هستم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۲۵ | من دارای اهداف مشخصی هستم و برای این اهداف برنامه دارم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۲۶ | من بعضی وقت‌ها کاملاً احساس بی‌ارزشی می‌کنم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۲۷ | من معمولاً ترجیح می‌دهم کارها را به تنهایی انجام دهم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۲۸ | من معمولاً غذاهای جدید و نا آشنا را امتحان می‌کنم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۲۹ | من عقیده دارم که اکثر مردم اگر به آن‌ها اجازه داده شود می‌خواهند از آدم امتیاز به دست آورند |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۳۰ | من قبل از شروع هر کاری وقت زیادی را تلف می‌کنم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۳۱ | من به ندرت خودم را ترسو یا مضطرب می‌دانم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۳۲ | من اغلب احساس می‌کنم که پر از نیرو و انرژی هستم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۳۳ | من به ندرت متوجه می‌شوم که احساساتم در محیط‌های مختلف فرق می‌کند |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۳۴ | بیشتر مردمانی را که می‌شناسم مرا دوست دارند |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۳۵ | من برای دستیابی به اهداف خودم سخت تلاش می‌کنم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۳۶ | اغلب از نحوه برخورد دیگران با من عصبانی می‌شوم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۳۷ | من آدم بشاش و دارای روحیه بالایی هستم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۳۸ | من معتقدم که برای اخذ تصمیم درباره موضوعات اخلاقی باید به مقامات دینی خودمان اقتداء کنیم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۳۹ | بعضی از افراد فکر می‌کنند من آدم سرد و حساب‌گری هستم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۴۰ | وقتی به انجام کاری را متعهد می‌شوم مردم می‌توانند همیشه مطمئن باشند که کار را پیگیری می‌کنم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۴۱ | اغلب وقتی کارها طبق نقشه پیش نمی‌رود یا اشتباه از آب در می‌آید احساس دلسردی می‌کنم و می‌خواهم آن را نیمه تمام رها کنم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۴۲ | من آدم خوش‌بینی نیستم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۴۳ | گاهی وقتی که شعری می‌خوانم یا به یک اثر هنری نگاه می‌کنم یک حالت یاس یا موجی از برافروختگی را در خودم تجربه می‌کنم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۴۴ | من در رفتار و نظر خود آدم سخت و بی‌انعطافی هستم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۴۵ | گاهی آن قدری که خودم می‌خواهم، قابل اعتماد نیستم |
| ۰ | ۱ | ۲ | ۳ | ۴ | ۴۶ | من به ندرت افسرده یا غمگین می‌شوم |

| | | | | | | |
|----|--|---|---|---|---|---|
| ۴۷ | همه زندگی و کارهای من با سرعت طی می‌شوند | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۰ |
| ۴۸ | من علاقه‌ای به تأمل و تفکر در مورد ماهیت جهان یا وضعیت انسان ندارم | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۰ |
| ۴۹ | اغلب سعی می‌کنم با فکر و با ملاحظه باشم | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۰ |
| ۵۰ | من آدم سازنده و مولدی هستم که همیشه کارها را به ثمر می‌رساند | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۰ |
| ۵۱ | من اغلب احساس درماندگی می‌کنم و میل دارم شخص دیگری را مسائل را حل کند | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۰ |
| ۵۲ | من شخص بسیار فعالی هستم | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۰ |
| ۵۳ | من خیلی کنجکاووم | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۰ |
| ۵۴ | من اگر اشخاصی را دوست نداشته باشم از آن‌ها پنهان نمی‌کنم | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۰ |
| ۵۵ | به نظر نمی‌رسد هرگز بتوانم کارهای خود را نظم و ترتیب بدهم | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۰ |
| ۵۶ | بعضی وقت‌ها من طوری احساس خجالت می‌کنم که دلم می‌خواهد خودم را از دیگران پنهان کنم | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۰ |
| ۵۷ | من ترجیح می‌دهم راه خودم را بروم تا اینکه رهبر دیگران باشم | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۰ |
| ۵۸ | من اغلب از بازی کردن با نظریه‌ها و افکار انتزاعی لذت می‌برم | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۰ |
| ۵۹ | اگر نیاز باشد من حاضرم از افراد دیگر برای رسیدن به مقاصد خودم استفاده کنم | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۰ |
| ۶۰ | من سعی می‌کنم کارهایم در حد عالی باشد | ۴ | ۳ | ۲ | ۱ | ۰ |

Predicting Impulsiveness in Adolescents based on Personality Traits and Social Problem-Solving Skills

Fatemeh. Solgi¹, Tahmors. Aghajani^{*2} & Nasrollah. Ansarinejad³

Abstract

Aim: The present study aimed to predict impulsiveness in adolescents based on personality traits and social problem-solving skills. **Method:** The research was descriptive-correlational, and its statistical population consisted of 600 female students of the first and second secondary schools in district 10 of Tehran in 2019. The sample size was equal to 155 using Cochran's method. The research tools included Barratt Impulsiveness Scale (BIS) (1959), the personality traits questionnaire by McCrae & Costa (1992), and the social problem-solving skills questionnaire by D'Zurilla et al. (2002). Analysis of data obtained from the questionnaires was performed in descriptive and inferential phases of Pearson correlation coefficient, and Multiple regression. **Results:** Social problem-solving components explained a total of 34.3% of the variance of impulsiveness in adolescents. Among the components of social problem-solving, positive problem orientation (PPO), and negative problem orientation (NPO), and its impulsive/carelessness style positively and significantly predicted impulsiveness in adolescents. The inclusion of personality traits in the prediction equation and controlling the effects of social problem-solving components also increased the rate of explained variance of impulsiveness by 5.8%. **Conclusion:** Among the personality traits, neuroticism positively, extroversion and agreeableness negatively and significantly predicted impulsiveness in adolescents.

Keywords: *Impulsiveness; Personality traits; Social problem-solving skills*

-
1. M.A Department of Psychology, Ghods City Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
 2. *Corresponding Author: Assistant Professor, Department of Psychology, Ghods Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
T.aghajani2014@gmail.com
 3. Assistant Professor, Department of Psychology, Mallard Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran